

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdravne drave (sloven
mag.) in Kanada \$2.00 na leto, \$3.00 na pol
leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cleve
land \$2.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za ino
zemlje \$3.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$3.00 per year,
Chicago and Cleve \$3.75 per year, foreign
countries \$5.00 per year.

One year po dopovno.—Kopijal se ne
vračila.

Advertising rates on agreement.—Manu
script will not be returned.

Naslov na var, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2027-29 So. La Salle Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Glasovi iz naselbin
Zanimive beleške iz raznih krajev

Poročilo iz Kansasa
Frontenac, Kans.—Dasi ima
mo dovolj časa, so kljub temu iz
naše nasebine dopisi precej
redki. Treba je pa omeniti, da
Prosveta dnevno prinaša obilo
zanimivega gradiva. Deseta redna
konvencija naše jednote nam
je dala lepo priliko, da se naro
čamo na dnevnik Prosveto.

Delavske razmere so pod nič
lo, toplomer pa kaže nad sto sto
pinj vročine v senci. Kljub vsej
znanosti modernega sveta in
vsemu napredku, trpimo v Kan
sasu sušo, tako da nas pa vseh
koncih tepe, če ne delavske raz
mere pa nepovoljno vreme. Po
leg tega bi nam pa bilo treba
malo več medsebojnega spora
zuma, kar bi brez dvoma kori
stilo vsem.

Se se spominjamo katastrofe
v Cheryju, Ill., ko je bila naša
jednota precej hudo prizadeta.
Takrat smo več mesecev plače
vali doklade, da smo poravnali
primanjkljaj, ki nam ga je pri
nesla strašna nesreča v omenje
nem mestecu. In sedaj bi pa
nas nekateri še celo tožili, ker
smo stari in izgarani. Pri dru
štvu št. 27 SNPJ je po starem.
Posebnega napredka ne more
biti, edino če se bi mladina bolj
zavzela za društvo in jednoto,
bi beležili napredek. Valed tega
je potrebno, da se deluje na
tem, da bo mladina zavzela naš
mesta v naših društvih.

Iz naše srede smo izgubili štiri
sobrače v prvih treh mesecih
tega leta, kar je pač težak uda
rec za društvo in jednoto.

Dne 16. julija ob 2. popoldne
se vrši seja Slovenskega pogreb
nega zavoda. Delničarji so vab
ljeni, da se udeležijo. Podan bo
trimesečni račun, poleg tega pa
tudi polletni račun. Udeležite se
vai, da se prepričate o poslova
nju našega zavoda. Ne pustite
se zavajati od naših nasprotni
kov. Imejte pred očmi geslo, da
sloga jači, nesloga pa tlači.

Frank Krajsel.

**Organiziranje rudarjev na
zapadu**
Spring Canyon, Utah.—Tudi
sem so prišli organizatorji,
da organizirajo rudarje. Naj
prej so prišli organizatorji od
National Miners unije, ki so
začeli svoje delo z velikim uspe
hom. Za njimi pa so prišli or
ganizatorji UMW unije in tudi
oni si prisvajajo stoddotno
zmago. Vse kaže, da nova uni
ja rapidno raste in upam, da bo
do lewisovci v kratkem času za
pustili našo mormonsko državo.
Ne upajo se javno nastopiti pro
ti naši organizaciji in imajo po
vod fiasko.

Domenili smo se, da priredi
mo pohod za 4. julija v Price.
ker pa nam je bil pohod zabra
njen, smo se odločili za pohod
na Helper, ki je naše središče.
Pohod je bil uspešen. S tem
smo pokazali, da smo nerazdruž
ljivi. Upamo, da bodo lewisovci
zapustili naše kraje. Apeliram
na rojake in člane, da pristopa
jo v novo unijo, da čim prej
postane stoddotna, kar se bo
tudi v kratkem času zgodilo. Se
daj je čas, kakršnega morda ne
bo več.

David Sustersich, 422.

Lovska prireditve
Loram, O.—Tukajšnji lov
ski klub priredi prvo zabavo te
vrste, ko se bo vršila otvoritev
novega strelišča v nedeljo, dne
16. julija, na Kosovi farmi. Vr
šile se bodo tekme s sosednjimi
klubi iz okolice Clevelanda in
Barbertona. Vabimo vse klube
in posameznike od blizu in da
leč, da nas posetite. Zabave bo
dovolj za vse, jestvin in pijače
tudi. Za pot na Kosovo farmo
vprašajte v Narodnem domu.
Pričetek strelskih tekem ob 1.30
popoldne. Na svidenje v nedeljo
na strelišču!

Louis Kamnikar.

Važne vesti
Bridgeport, O.—Ker nam je
tudi dne 2. julija nagajal dež,
da se ni mogel vršiti piknik v
prid Proletarca, zato se je vršil
dne 4. julija. Ker pa ni bilo ča
sa za oglašanje, tudi udeležbe
ni bilo dosti. Nace Ziemberger
je prišel iz Piney Forka, sodrug
Završnik pa z družino. Iz tega

se vidi, da znajo ceniti delavski
list, ki je v stiskah. Hvala vsem,
ki ste se udeležili in drugače po
magali.

Klub št. 11 JSZ si je nabavil
plesalni pod in bo v bodoče pri
rejal piknike na istem prostoru
kot 4. julija. Valed tega se va
bi vse člane kluba št. 11, da se
udeležijo klubove seje v nedeljo,
dne 16. julija, pričetek ob 10.
dopoldne. Tudi oddaljeni čla
ni naj se zglasijo, kajti na dne
vem redu bodo važne zadeve.
Vršila se bo volitev delegata za
kontinentalni kongres države
Ohio, ki bo dne 5. in 6. avgusta
v Columbusu.

Joseph Snaj.

Smrtna nesreča člana
South Fork, Pa.—Dne 30.
junija se je v tukajšnjem pre
mogovniku smrtno ponesrečil
Jakob Korošec. Ob 9. zjutraj se
je utrgala plast kamenja in pre
moga, ki ga je tako hudo po
škodovala, da je čez 12 ur v
težkih bolečinah v Johnstown
Memorial bolnišnici umrl. Tu
kaj zapuša soprogo, sina in pet
hčer. Sin, ki je najstarejši, je
star 21 let, najmlajša hčerka pa
7 let. Pokojnik je bil doma od
Sv. Vida pri Cerknici, star 53
in po poklicu kovač. Kot mlade
nič se je preselil v Južno Ame
riko, pred 25 leti pa je prišel v
Severno Ameriko. Večinoma je
opravljal kovaška dela pri pre
mogorovu, sedanja depresija pa
ga je porinila v premogorov. Bil
je železne narave. Rajše je svo
je kovaško delo pustil in šel pre
mog kopat kot bi se uklonil su
perintendentu, ki ga je vedno
bolj šikaniral.

Če pokojnik zapuša poleg
svoje družine še druge sorodni
ke tu ali v domovini, mi ni zna
no. Bil je zelo priljubljen v ok
lici, kar je najbolj pričal njegov
pogreb. Pripadal je k društvu
št. 345 SNPJ, katerega članstvo
se je udeležilo pogreba in mu
poklonilo v zadnji pozdrav ven
ec. Pokojniku ohranimo tra
jen spomin, njegovi družini pa
v imenu društva izrekamo naše
globoko sožalje!

Jacob Rupert.

**Nekateri dopisi se mu ne dopa
dejo**
Johnstown, Pa.—Vzrok, da
to pišem, je, ker se mi ne dopa
dejo dopisi v 131. številki Pro
svete.

Prvič, dopisnik F. K. iz Illinoi
sa piše na koncu svojega dopisa:
"Ako bo Lewis dobil ohijske ru
darje v svoje kremeplje, jih tudi
sam vrag ne bo več rešil."

To se morda ne glasi tako čud
no tam v Illinoisu, ampak tu v
Pennsylvaniji imamo danes raz
mere, ki bi morale biti znane
tudi uredništvu Prosvete, zato
bi moralo takšno pisanje na vsak
način izostati iz lista, zlasti če
hoče list še nadalje trdit, da za
stopa delavske interese.

Znano vam mora biti, da tu
kajšnji baroni premoega naspro
tje rudarski uniji UMWA in ho
čejo imeti takozvano kompani
jako unijo. Prej omenjeno pi
sanje pa je v prid kompani
skim unijam. Ako mislite, da je
to dobro za delavce, tedaj kar
nadaljujte, toda posledice ne me
čite na delavce tukaj.

Trojica senatorjev—McCarren, Hastings in Ashurst—ki pre
iskuje sleparsko afero bankirja Harrimana iz Wall streeta.

Norman H. Davis, ameriški poslanik na razorožitveni konfe
renci, ki je bil med preiskavo finančnih zavodov v Wall streetu
razkrit kot zaupnik Morgana in bankirske firme Kuhn-Loeb.

Drugo, kar se mi ne dopade,
je to, ker dopuščate, da se vsak
nebodigatreba obregne ob socia
liste. Na primer Fr. Klopčič pi
še: "Prag tako je smešen socia
list, kadar lajiku trobi v njego
va 'dolga ušesa': Ti samo svoje
želje zapiši na volilni listek, dru
go se bo zate vse samo zgodi
lo!"

Uredništvo dobro ve, da so
cialisti ne uče tega. Res je, da
pripočajo volilni listek, da bi
pa učili, da "vse drugo pride sa
mo od sebe," ni resnica. Zakaj
torej pričujete take dopise
brez komentarjev? Znano vam
je, da vsakdo čita dopise in na
sprotniki socializma silno radi
hlastnejo po takem dopisu, ki
zbeda socialiste.

Čudno je vse to. List na eni
strani zagovarja socializem, na
drugi strani pa daje potuho na
sprotnikom. Kakor da bi se list
norčeval iz vsega skupaj! Čitati
take stvari in biti tiho ni pri
jetno za socialista; če pa odgo
varjamo na take dopise, tedaj
pravijo, da "se kregamo." Malo
več previdnosti v uredništvu bi
koristilo listu. Ako pa to delate
namenoma, tedaj pobijate same
ga sebe in Prosveta piše šviga
švagarstvo — kakor se pač zju
bi dopisnikom in v nasprotju s
pravili. Upam, da to zadostuje.

John Langerholz, 82.

Progresivni rudarji na pohodu
Belleville, Ill.—30,000 članov
Progressivne rudarske unije in
njih družin je praznovalo oblet
nico ameriške neodvisnosti z im
pozantnimi demonstracijami in
shodom. Govorili so voditelji u
nije. Rudarji iz 54 mest so ime
li svoja bandera. Govorniki so
poudarjali potrebo militančnega
in poštenega unijskega gibanja,
čemer je množica živahno pri
trjevala. Saj se bore za te prin
cipe.

Sin se vrgel po očetu
Denver, Colo.—Malcolm Ham
rock, 24-letni sin Patrick Ham
rocka, notoričnega Rockefeller
jevega pobojnika, ki je vodil ma
saker nad rudarji v Ludlowu, je
pokazal, da bo hodil po poti svo
jega očeta. V skupini s štirimi
komeradi je uprizoril tatvinski
izlet na farme. Skupina je kra
dla orožje, žganje in gasolin. Pri
tem "izletu" pa so padli v roke
policiji in se sedaj nahajajo v
v zaporu.

**CVETKE Z VRTA INDUSTRI
ALNE ŠPIONAZE**

(Nadaljevanje s 1. strani.)
služili druge taktike. V tej stav
ki so hujskali delavce proti poli
ciji in unijskim voditeljem. Ne
ki "stavkar", ki je pozneje pri
znal, da je agent Shermanove
agencije, je urgiral stavkarje,
"naj vzamejo strojnico in jo o
brnejo proti policiji." Zelo gla
san je bil tudi v kritiki vodite
ljev stavke.

Bivši zvezni senator in tekstil
ni magnat Butler iz Massachu
settsa je najel 25 Shermanovih
agentov in jih nastavlil v svo
jih tovarnah v New Bedfordu,
da iztrebijo radikalce. Njih ime
na so izročili tudi zveznim obla
stim v svrhu deportacije. Neki
agent je ponoči udri v urad I.
W. W. in ga razbil.

To je le par slučajev iz velike
zbirke provokacijskega dela te
agencije, ki ni edina. V deželi je
cela kopica sličnih raketirskih
družb. Kot "demokratska" dr
žava, vlada nima nič proti temu
satanskemu biznisu, še celo pro
tektira ga, to posebno sodišča, ki
ga smatrajo za "legitimnega".
Pa tudi politični bossi obeh sta
rih strank in policija so v zvezi
s temi agencijami, kar pokazu
je čikaški slučaj iz jeklarske
stavke.

**Swanson za veliko bojno morna
rico**

Washington, D. C.—Združe
ne države morajo imeti vojno
brodovje, ki ne sme zaostajati
za nobeno državo in mora biti
tako močno in veliko kot to do
voljujejo določbe v mednarod
nih paktih, je izjavil Claude A.
Swanson, načelnik zveznega mor
nariškega departmenta, ko je ob
javil gradbeni program za ta
department narodne obrambe.

Swanson je namignil, da bo
pograbil vsak cent, ki ga bo
mogel dobiti iz sklada za grad
njavo javnih projektov, da bo la
hko zgradil nove bojne ladje in
popravlil stare. Kongres je na
svojem prošlem zasedanju dolo
čil \$300,000,000 za konstrukcijo
vojnih ladij, toda Swanson je
naznanil, da bo zahteval nadalj
nje aropriacije.

Delodajalci nočejo priznati unije

New York.—Laundry Owners
Ass'n noče priznati pravice do
organiziranja delavcem, ki so u
posleni v štirinajstih pralnicah.
Delavci so zagrozili s stavko, o
benem pa so o stališču deloda
jalcev obvestili delavsko tajnico
Perkins in federalnega admini
stratorja Johnsona.

V brzojavu, ki so ga delavci
poslali Johnsonu, je rečeno, da
I. N. Thurman, načelnik organi
zacije delodajalcev, noče prizna
ti unije, čeprav zakon za kon
trole industrij daje delavcem
pravico do organiziranja in ko
lektivnega pogajanja preko
svojih reprezentantov.

Krznarji dobili krajši delovnik

New York.—Morris White
korporacija, ki uposljuje 400 de
lavcev, in Resnick Bros., ki ima
1000 delavcev, sta priznali In
ternational Pocketbook Workers
unijo in skrajšali delovnik na
40 ur na teden. Družbi opera
ta v štirih mestih na vzhodu. Za
krznarsko industrijo bo veljal
pravilnik oblačilne industrije.

Pismo iz Clevelanda

Dobro fotografirani Wall St
Strahopetni Beograd. Y
Grdina in františkani. Ca
in iskrenost. Led ostane

Pravkar sem prečital U
Sinclairjevo najnovejšo k
Upton Sinclair presents W
Fox, o kateri je že pisala
sveta ter jo priporočala sv
čitateljem. Jako zanimiva
ga, ki pove, kako se po
wallstreetski volkovi n
koljejo med seboj za mas
logaje iz velekapitalistič
de ter pri tem trgajo in
drug drugega. Prouče
Wall Streeta, tega pošas
polipa, ki steza svoje poh
lovke po celi zemeljski ob
ta knjiga nedvomno jako
došla, saj pokaže wallstre
vampirje v vsej njihovi o
nagoti. Zanimivo je tudi, d
ši filmski mogotec William
ki je sam narekoval to m
povest o roparjih Wall St
dela vtis, da je hotel biti p
kapitalist, s čemer se je
zameril wallstreetski volčji
ki ga je zaradi tega sunil
kap. In on jim tega niti n
riti ne more, saj jih mor
znati ter vedeti, da se bos
pobratila ogenj in voda ko
Street in poštenje. Kot se
rekel, knjiga je jako zanim
kogar zanima delovanje na
pirapega Wall Streeta, naj
prekriži. Kdor jo prečita,
ve, o čem govori, kadar o
Wall Street.

Beograjski režim in nj
ameriški zastopniki morajo
ti silno velike oči ali pa se
boljšajivi humoristi, sicer
bili prepovedali pošiljanje
božne pratike Ave Marije
goslavijo. Saj vendar ni
grad tako na slabem, da
moral bati takih pratik?
se na tak način pa tudi n
lja, kajti našim leham
františkanom, ki zdaj pihajo
gadje ter napovedujejo "b
nož" vsem pravovernim,
ogrevajo za Beograd, se
razilje žolč, kar je jako
no za zdravje pobožnih o
Vsa naših františkanov v
Beograd ne nakolpeje na
nemara precej kosmato ve

Peter Zgaga (Glas Na
pomiluje našega Toneta G
ker, ga njegovi bratje pri
in iz lemonskega kloštra
nemarno oštevalo in lasaj
jaz mislim, da se Toneta
razil žolč zaradi teh litan
pozna svoje "brate v Gos
in njihove v prevleki gore
ustreljene kozle. Ne ve
sem dober za ugibanje, to
se ne motim, se jim Grdina
smehlja ter si misli, če
spod, odpusti jim, saj ne
kaj Zlobudrajo. Obenem
pravilja svoj ambulanci
pa krste, da bo spravljal v
ranjence in mrliče, ko bo
nela lemonska trobenta le
slala pravoverne v krvi
na nož." Ker pa si nisem
da sem uganil Tonetove
naj dodam še svarilo lo
skim "očetom," naj pazijo,
Tonetu ne zavre mladost
in energija, kajti potem
utegnilo zgoditi, da bi b
mopiški kloster nekega
ali deževnega jutra zap
njegova vrata pa zabita
kimi žebiji.

Društvo št. 53 SNPJ je
niže, apel organizacije Ju
vanski kulturni vrt za do
prispevek za kritje stroj
zvezi z odkritjem Cankar
sohe. Argument je bil, da
nasprotovali, če bi bila st
rokah ljudi, za katere se je
Cankar z ljubeznijo boril,
pa jo vodijo ljudje tiste
ki jih je Cankar najbolj bi
bi jih še, če bi bil živ, se
držadi proč. Pravilno. K
filigratstvo brati z neiskren
in hinavščino, tam ni pre
za nas.

Pravijo, da se bo "naša"
njena banka 20% stajala
pomeni, da je bo ostalo
zmrznjene še nadalje, to
pet pomeni, da nam se
čas ne bo treba kupovati
namesto katerega lahko z
zmrznjene knjilice amer
bank.

Ivan Jovan
(Tone Poljanc)

Vesti iz Jugoslavije

Člani Mlačniki ubili Slovence
V slovenskem je fašističnem obkolila hišo Valentina... ter so posestnika u... arretirali

Ljubljana, 22. junija. V poročajo, da je bil... Cerknem, ustreljen... slovenski rojak Va... Eržen je moral že... pobegniti v Jugosla... mu je grozil zapor, fa... so na zahtevo visel na... izdala... Eržen pa je ži... Večkrat pa se obiskal... mejo ter obiskal... Eržen je 19. ju... ovadil obmejnih... Eržen mu je mislil... strani, koder je mislil... tam je bila stra... da je obkoljen, se je... na zid, da ga pre... agine v noč. Toda mi... ustrelili za njim ter ga... Eržen se je zgru... nato umrl, izkrva... to je justifikacije je... komisija in povelj... fašistične legije Benini... Erženovo ženo pa so mi... Eržen, češ, da je dajala... "teroristu", svojema... da bi ga — pri... stem.

Rojak pred državnim sodiščem
V slovenskem sodiščem za... je pred nekaj... prvi veliki pro... skupini mladih... primorskih... doбили dokaj tež... kazni. Dne 21. ju... bil zaključen drugi... skupini sloven... iz katerih jih... Primorske... da se... ječe. Razen enega... in so jih že... kaznilnice. Obsojeni... komunistične pro... Anton Bajec na 3 le... Peter Kuret na 4 le... Josip Beltram na 3 le... leta strogega zapor... na 18 mesecev ro... na 6 mese... zapor. Obsojeni... preiskovalni za... je bil Josip Mež... da ne moremo čitate... poročati obšir... so bili obtoženi in ka... zagovarjali pred sodi... jugoslovanski tisk ni... poteku procesa nič... je, da so imeli taj... tiškarno, v kateri... komunistične letake in

Zandar v samomor. — V Zgor... sveti Kungoti se je ustrelil... stari orožniški podnarednik Tone Lopič. Z revolverjem si je pognal kroglo naravnost v srce. Bil je poprej nekaj časa v bolnišnici, zdaj pa je bil na dopustu pri nekem svojem znanecu. Zakaj se je ubil, ni znano. A pogosto se dogodi, da se kak podoficer ustrelil: poklic jih požene v obup. Vanj stopijo polni upanja, pa se v vojaškem aparatu ne znajdejo, ne znajo zatajiti samega sebe.

Umrli so: V Brezno 90-letni posestnik Frank Kozole, v Seodovacciju v Italiji na operaciji Milka Chiozza-Petovarjeva, po rodu iz Ivanjkovcev, v Novem mestu Ivana Ilovarjeva, v celjski bolnišnici 52-letni dinar Vincenc Bele od Sv. Roka ob Sotli.
Novo redukcije rudarjev? — Rudarji v rudniku Zagorje so delali v prvi polovici junija okrog 8 shtov, v drugi polovici pa jih bodo imeli le 6. Dasi je zagorska dolina bila pri zadnjih redukcijah najbolj prizadeta, bodo v kratkem baje spet odpustili okrog 60 rudarjev. Kakšna be-

da vlada med reduciranimi rudarji in njih družinami, tega ni mogoče popisati. Saj morajo stradati celo oni, ki jim je priznana pokojnina, ker je ta pokojnina sramotno nizka. V Zagorju živi n. pr. rudar, ki je delal v rudnikih 51 let, od svojega 14. leta. Samo pri Trboveljaki družbi je delal blizu 35 let. Lani je bil upokojen. In koliko mislite, prejema pokojnine? Borih 750 Din na mesec. Toda od vseh nekaj sto reduciranih rudarjev jih je le majhna manjšina bilo priznanih za upravičene do pokojnine; vsi drugi so ostali brez služke in brez pokojnine, občinska blagajna pa je zanje prazna. Po dolini se prestopajo skupine brezposelnih, molče stoje v skupinah in gledajo predse.

Narodna galerija odprta. — Cilj Narodne galerije, ki že več let obstoji v Ljubljani, je, zbirati likovne umetnine preteklosti in sedanjosti ter jih urejati v stalno odprto razstavo. Nakupila je mnogo del iz preteklosti raznih slovenskih mojstrov, slikarjev in kiparjev, in že od 1. 1926 je Narodna galerija nameščena v zgornjih prostorih Narodnega doma pri Tivoliju. Nakupila pa je tudi od sodobnih likovnih umetnikov po nekaj reprezentativnih del, tako da v glavnem predstavlja zbirka Narodne galerije precej zaključen pogled na vse naše slikarsko in kiparsko prizadevanje nekoč in danes. To zbirko so zadnje čase urejali v dokončno razvrstitev in dne 22. junija opoldne je bila Narodna galerija odprta. Pri slavnosti je bilo navzočih sicer nekaj umetnikov in umetnostnih zgodovinarjev, v ospredju pa so stali seveda zastopniki oblasti, od župana do generala. Slavnost je uvedel predsednik Narodne galerije dr. Windbacher, za njim je govoril podban dr. Pirkmajer, kot zadnji pa še konservator dr. France Stele. Gostje so si nato ogledali zbirke, ki so razvrščene v dvanajstih sobah.

Ustreljen tihotapec. — V bližini vasi Sorica nad Škofjo Loko je bil v noči na 22. junij ustreljen neki tihotapec. Obmejni stražniki so zagledali v temi dve postavi, ki sta se bližali meji, hoteč na skrivaj v Italijo. Stražniki so klicali tihotapeca, naj obstane, ona dva pa sta se spuščala v bog proti meji. Stražniki so ponovili klic, nato pa u-strelili. Eden je oblezel mrtev, drugemu je uspelo zbežati čez mejo. Dognalo se je, da je ubiti 31-letni posestnik Janez Frelh iz Sorice, poročen in oče treh otrok. Kaj je nesel v nahrbtniku, kaj je tihotapil? En nahrbtnik sirovega masla ("putra"). Ta okolnost dokazuje, kako težko žive kmetje, da za stihotapljenje tako malo vrednega blaga tvegajo svoje življenje.

Belokrajinski krošnjari se obeeali. — Iz Bele Krajine in s Kočevskega hodijo krošnjari v svet, da zaslužijo kakšne dinarje ter jih prinese domov družini. Toda to krošnjarstvo nese zadnja leta zelo malo, zadnje čase pa se jim je vstop v mnoge države še zaprl. Tako je ta občrt skoroda popolnoma propadla, krošnjari ostajajo po večini doma. Med krošnjari je bil dolgo vrsto let tudi 57-letni Peter Popovič iz Popovičev pri Sv. Nedelji. Dolgo let je krošnjaril, zadnje čase pa je prišel na beraško palico: še košar je prodal in ostal mu je samo še "žtrik". Nánj se je 22. junija obeeal in sicer v "Oslovi jami" pri Trnovcu. Našli so ga že mrtvega.

NEKOLIKO PRAKTIČNIH NASVETOV ZA VROČINO

V dnevih pasje vročine je nemogoče ohladiti se popolnoma. Mogoče pa je odbijati učinke vročine in Science Service nudi nekoliko umestnih nasvetov, kako naj se to stori.

Za takojšnjo ohladitev: Vtkani roke v mrzlo vodo do komolca ali pusti, da jih tekoča voda oblije. Vsa kri v našem telesu se pretaka skozi roko vsakih nekoliko minut. Zato, ako je voda mrzla, se telo takoj ohladi na ta enostavni način.

Malo soli v pitni vodi: Drobček soli v vodi, ki jo pijete, pomaga proti vročini, ako morate težko delati z mišicami v jako vročem vremenu. Telo se tedaj toliko poti, da izgublja preveč soli iz telesa, in to se utruji celo do popolne nemoglosti. Ta izguba soli je baje vzrok vročinskih krčev, ki jih dostikrat trpije rudarji, plavzarji in drugi, ki morajo delati ob neznozi vročini.

Ohlajevalne pijače: Pijte mrzlo pivo, mrzli čaj ali limonado počasi. Pijače naj ne bodo premrzle. Mrzle jedi ali pijače, prehitro uživane, utegnejo kvariti prebavo. Sploh zmernost v jedi in pijači in počasno uživanje pijače je pravilo, ki velja za vse leto, zlasti pa poleti.

Ohlaja potom izhlapevanja: Mrzla kopel je najboljša za ohlajenje, pa naj bo voda toliko mrzla, kolikor morete prenašati. Na to naj se telo osuši brez otiralnice. Ko voda izhlapeva, odjemlje vročino telesa in učinek je resnično ohlajevanje. To je iz istega razloga, da potenje ohlaja. Treba pa je paziti, da ni prepiha, ko je telo mokro od vode ali potu. Drugače si človek nalezke kak revmatizem.

Primerna hrana v vročini: Hrana je gorivo, ki kuri telo od znotraj. Zato je treba jesti lahke jedi v vročih dnevih. Zlasti je treba omejevali količino protejinskih jedi, ki dajejo telesu največ vročine. Glavne protejinske jedi so meso in jajca.

Primerna oblačila: Ohlapna in tenka oblačila so primerna za vročino, ker dovoljujejo ohlajevanje. Tesna oblačila iz tesno pretkanih niti držijo vročo in vlažno plast zraka na vrhu kože. V vročini najboljša zaščita proti preveliki temperaturi telesa in vročinski kapi je ohlajevanje, ki je posledica ohlajevanja potu. Karkoli pospešuje to ohlajevanje, pomaga proti razvoju prevelike vročine v telesu. Iz tega sledi potreba lahkega in ohlapnega oblačila.

ELEKTRIKA KOT PROIZVAJATELJICA TOPLOTE

Ceprav so fizikalne osnove električne toplote že prav tako dolgo znane kakor osnove električnih strojev, je začela industrija dosti pozneje graditi električne toplotne stroje. A šele v povojnem času so ti dosegli svoj sedanji pomen.

Skoraj ni področja, v katerem bi se ne dali s pridom uporabiti in zato sta tudi njih število in raznolikost tako velika, da ju je v kratkem pregledu nemogoče naštetl.

Prilodnji mesec se otvori v Essenu posebna razstava, ki bo dala prvle širok pregled o stanju električne toplotne tehnike in njena uporabljena področja. Že to kaže, kako mlada je še razmeroma ta tehnika, a obenem tudi kako važna.

Lahki dovod električne energije in to, da se da avtomatično uravnati, sta morda najbolj vplivata, da se električni toplotni stroji danes tako uporabljajo. Pri lakiranju pločevin, sušenju kovinskih ali keramičnih izdelkov omogoča elektrika kakor pri nešteto drugih strojih natančno obvladovanje vseh temperaturnih procesov. V gradnji strojev, ladij, visokih poslopij je električno varenje povzročilo celo revolucijo in stopilo na mesto zakovanja ali uporabe litega železa. V zadnjih letih se širi tudi uporaba električnih segrevalnih naprav v poljedelstvu, v rastlinjakih in toplih gredah za zgodnje pridelke.

23.000 dihanjajev na dan

Sprehod po človeškem telesu

Človek diha vse življenje, a le redkokdaj se zaveda tega dihanja in načina, kako se izvršuje pravilno in enakomerno. To je dobro tako, kajti če bi se zavedali, bi nam šlo kakor tisti stonogi v basni, ki ni prišla več s mesta, ko jo je želva vprašala, kako to napravi, da uporabi med svojimi sto nogami vedno pravo.

Dihanje je zamotana stvar, ki ji je potrebno več nego sama pljuča. Človek namreč ne diha s pljuči, temveč skozi pljuča. V to svrhu je potreben obširen aparat ki ga sestavljajo usta, nos, grlo, sapnik s svojimi razcepji, prani koš in trebušna mrežna. Zrak, ki ga vdihavamo, napolni ustno duplino in se razdeli po sapniku in njegova razcepa v neštete veje, ki postajajo čedalje tanjše in manjše in ki nosijo na koncu nežne mehurčke. Te mehurčke obdaja izredno bogato omrežje krvnih žilic, v katero prehaja iz mehurčkov, ki sestavljajo v svoji celoti pljuča, kisik in iz katerih prihaja ogljik. Vse dihanje ima le namen izmenjave obeh plinov. Za to je potrebno, da preide ogljik iz pljuč in da pride kisik do mehurčkov.

Prava izmenjava plinov, ki je glavni smoter dihalnih gibov, se vrši ob stenah pljučnih mehurčkov. To je mogoče v zadostni meri tako, da je površina vseh mehurčkov ogromna — saj znaša že pri otroku približno 100 kv. metrov. Pljuča, ki sestojijo iz mehurčkov in zračnega cevne sistema, so odeta v mrežo, ki pokriva tudi notranjo stran prsnega koša, in tako se dogaja, da se pri dihanju gibljejo.

Dihanje se dogaja s tem, da napremo mišice med rebri in stisnemo trebušno mrežo. Z delovanjem tega mišičevja se prani koš poveča in s tem tudi pljuča, tako da se zrak pri odprtih ustih ali prosti potu nosne dupline vsrka v pljuča. Če se konča napetost prsnega mišičevja in trebušne mreže, ki je sama mišica, se pljuča stisnejo, ker ostane tudi prsna duplina manjša, in zrak uide iz pljuč. Pri navadnem dihanju se ne izmenja ves zrak v pljučih z enim samim vdihom in izdihom, temveč samo zrak vrhnjih dihal. To zadostuje, ker se stvar ureja tako, da pride z izdihom več ogljika iz spodnjih dihal ven in več kisika iz gornjih dihal noter. Smotreno pa je to dogajanje tudi zato, ker se sveži zrak malo ogreje, preden doseže do pljuč. Če bi ne bilo tako, bi izgubili zaradi svežega zraka dosti toplote. Vrhu tega moramo pomisliti, da je vnanji zrak vedno

poln nesnage, bakterij, prahu, ki se odloži na stenah gornjih dihal, preden doseže do pljuč in se potem po posebnih procedurah spravi na prosto.

Kar se tiče pomena dihanja, se moramo spomniti, da potrebujemo telesne stanice za sežig hranne neprerastano kisika in tega jim dovaja kri iz pljuč, obenem pa jim odčrpa v pljuča ogljik, ki se tvori pri izmenjavi snovi v stanicah. Krvni obtok poganja kri v pljuča, ker se sprosti ogljika in naraka kisika. Tako nam postane jasno, zakaj nam je dihanje potrebno.

V višinah, kjer je malo kisika, si skuša telo pomagati na ta način, da diha hitreje in poganja tudi kri hitreje proti pljučem — vse to seveda do neke meje. Tako nastaja "glad po zraku," ki se pa lahko pojavi tudi na ta način, da je v ozračju sicer dovolj kisika, a kri se pretaka preleno po telesu. Ta glad ima tedaj lahko vnanje ali notranje vzroke.

Tudi oviranje izdihavanja ogljika more povzročiti neko vrsto gladu po zraku, n. pr. v prenapoljenih prostorih s slabim zrakom, ali zaradi počasnega krvnega obtoka. Ta glad se od prejšnjega razlikuje po tem, da izdihavamo močneje nego vdihavamo, pri pomanjkanju kisika pa narobe. Narava se v tem oziru uravnava sama in to, da se uravnava sama, je le dobro, kajti če bi bilo pravilno dihanje odvisno samo od naše volje, bi jo gotovo pomolili in nobenega dela bi ne mogli opraviti mirno in brez skrbi.

KAJ SO JEDLI EVROPEJCI PRED 3000 LETI

V bližini Solnograda so našli ostanke predmetov za vsakdanjo rabo, ki izvirajo najmanj iz 8. stoletja pred našim štetjem. Ko so na tem kraju odkrili prave ognjišče, so dobili v njem depnine iz rdečkasto rjave glino, a na vbokli strani čepinj črno rjavno ogljeno maso.

Izdelati so morali nove načine, da so to malenkostno maso lahko analizirali, potem se je izkazalo, da predstavljajo ostanke izparjenega in pozneje izogljenelega mleka. Našli so celo kapljico tega sesirjenega mleka, ki jo je bila ogljena vrhnja plast ohranila do naših dni.

Razen tega so ugotovili v masi škrobna zrna, zdrobljena ječmenova zrna, lupine. Škratka, ti pradedni naseljenci Srednje Evrope so si bili na tem kraju skuhal primitivno ječmenovo kašo in iz tega sledi, da so poznali že pridelovanje ječmena.

Podobne ostanke iz iste dobe so našli tudi po drugih koncih Srednje Evrope, zlasti pa v Šarahu, ki so vsebovale ostanke sežganih mrličev. Svojim mrtevem so ljudje v tistih časih polagali k sežiganju tudi po nekaj njihove običajne jedi in med temi jedmi se zelo često pojavljajo ostanki — lešnikov.

Našli so pa tudi ostanke belega kruha, ki se je v ogljeni plasti, savarovan pred bakterijami, ohranil do današnjega dne. Bel kruh, posebno pa lešniki so spoznali v tadanjih časih po vsej priliki med bistvene sestavine človeške hrane.

Umetnost, kako se kruh peče, pa so naši predniki poznali že v kameniti dobi. Najpoznaje v železni dobi so morali rediti že domače živali, vsaj krave, in mleko je spadalo med njihove vsakdanje jedi.

POJABNILO

Vseobsegajoče in ogromno krize, ki je sledila tudi našemu človeštvu odprava naravnih nevarnosti, je potrebno, da poznamo tajnikom in vzrokom naravnih nevarnosti, da lahko vrnemo od naravnih nevarnosti na list Prosveta naravnih nevarnosti tudi samo za pol leta in kjer ni drugje tudi samo za štiri leta. Vzemite kar se dobiti da, ker razmere zahtevajo to. List Prosveta je zelo priročno v 44 letih in zato upravičeno imenovan za najpomembnejšo, da obravnava karkoli mogoče o naravnih nevarnostih na dnevnih. Apolonijski tedi na posebnem naravnih, da naj se le mogoče povzame svoje naravnih in če ni mogoče plačati celotno plačajo polnoletno naravnih, tamo da se obratni list se nadalje kot dnevnik.

Philip Godina, upravitelj.

Preiskovalci raketstva v nekaterih delavskih unijah v Chicagu in New Yorku, vsi trije člani kongresa. Od leve na desno: Arthur H. Vandenberg iz Michigana, Royal S. Copeland iz New Yorka in Louis Murphy iz Iowe.

Tone Seliskar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

— Vidite, je dejal ob taki priliki, to je svinjarija! In zdaj naj grem s tem hudicem na dopust k svoji ženi? Verflucht!

Da, za takšne dogodivščine je bilo prilik več ko dovolj, dragih in poceni, nikdar ni bila ženska tako poceni kakor med vojno, nikdar je ni moški tako ponižal kakor v tem času. Ženska sama se ni! Mož, ki se vedno trka na svoje krepostne prsi, je izbral priliko in jo kupil za hlebec komisa. Ne da bi jo bil nasitil. Ne iz usmiljenja. Da je samega sebe utešil!

Rum ga je omamljal in zapeljeval, česar se ni mogel znebiti z žganjem. Od nekoga je kupil serijo razglednic golih žensk. Zvečer jih je razpostavil po mizi in jih ogledoval. Mnogokrat že se je namenil iti ponoči med begunske barake, toda zavest, da je več ko polovica moštva stražne stotnije, ki leži pri teh ženskah, spolno okuženega, ga je zopet vračala od tega koraka. Ob takih trenutkih se je zares napil. Z misljo na žensko se je zariil v posteljo.

Zdaj je zaverovan v Nastjo. Poizvedoval je pri vojaki. Nihče se ni mogel pohvaliti, da bi spal pri nji.

Nihče ni mogel trditi, da bi bila takšna. Čudno dekle!

Pripravljalo se je k nevihti. Soparen večer se je zatemnil s črnimi oblaki, iz katerih se je zdaj pa zdaj posvetilo, da so se za hip videle nagubane kope, ki so se grmdele pod nebom.

Nastja je prišla kakor običajno vsak večer. Sedla je na klop in s prsti bosih nog črtala kroge po pesku.

— Bal sem se zate! je dejal Justin.
— Ah, je rekla, tako na hitro bi rada umrla!
— Ne! jo je zavrnil Justin, ne smeš misliti na smrt, ko si mlada!

— Saj prav zaradi tega, ker je ta mladost takšna! Ko bom stara, bom z grozo mislila na ta leta.

Bliski so postajali ostrejši. Včasih je šinilo po nebu sto rdečih vrvi. Grom se je zgostil in se raztegnil po ravnini.

Justin je bil ves v ognju od ruma. Držal je dekleta okoli pasu in ko je tako pozabljal vse, se mu je zdela pod tem razdvijanem nebom, ko je človeka vendarle nekoliko strah, bližina te mladosti čudovito naklonjena.

— Nastja, je dejal, rad te imam!
Nastja molči.

— Res, Nastjica! Misliš, da lažem?
— Ali si oženjen? ga je vprašala.
— Čemu vprašaš?

— Tako. Vsi vojaki silijo vame, vsakdo me ima rad. Toda vsi imajo žene. Čudno!
Justin se je v zadregi nasmehnil. Kakor rezek bič ga je oplazilo njeno vprašanje.

Nikdar še ni zatajil svoje žene. Toda ta hip se niti malo noče boriti s svojo vestjo.

— Nisem! je dejal odločno.
Nastja se je naslonila na njegovo ramo.
— Potem, je dejala tiho, ponižno, skromno, potem me imaš lahko rad.

Prve težke kaplje so udarile na strešno lepenko. Ogromen blisk je razparal noč. Oster pok je zazvenel nad taborom in se prellil v bobnenje, ki je pretresalo ozračje. Sipe na oknu so žvenknile.

Šla sta v pisarno. Zagrnil je okno in prižgal svečo.

V tem majhnem, nizkem prostoru, nad katerim so pele težke kaplje dežja, ki so se počasi prelile v hud naliv, je občutil Nastjo še veliko močnejše kakor zunaj.

Skozi prasketanje dežja se je slišal slaboten odmev ruske pesmi, ki so jo peli v bližnji baraki.

Gledala ga je v obraz. Mirno, nič se ga ni bala.

— Torej ni oženjen! je šlo vanjo. Zdelo se ji je, ko je mislila na svojega fanta v ruskem ujetništvu, da ne bo vojne nikoli konec. Nikoli se ne bo vrnil!

Tu pa je sredi vse te grozne bede in strahote človek, ki je dober in jo ima rad, skuhal ji je konzervo.

Jedla je z lačno slastjo mladosti ter verno upirala vanj svoj hvaležni pogled.

Drugi hočejo za vsak grizljaj njene ljubezni. Ta ji še nikoli ni rekel, čeprav ji je dal vsak dan hlebec komisa.

Justin ji je natočil v kozarec ruma. Ni ji prijal.

Položil ji je na mizo pest kockastega sladkorja. Pomakala je sladkor v rum in ga srkala tako oslajenega.

Pravila mu je, kako so bežali. On je pripovedoval, kako je bilo na fronti.

Žganje jo je malce omamilo. Začela se je smejeti vsaki besedi. Ko jo je dvignil v naročje, ga je poljubila nekajkrat zaporedoma in mu zasepetala v uho:

— Ti si moj!
Potem je sama skočila k sveči in jo vpihnila. Danilo se je že, ko se je vzdramil. Lahno jo je stresel za ramo.

Pogledala ga je. Ko ga je spoznala, se je nasmehnila in se zvila v klopčič — rada bi še spala.

— Ne, Nastja je dejal, vstati moraš! Tu ne smeš ostati.

Počasi se zaveda. Da, to je pisarna. Tu ne more ostati. Pomela si je oči, ga potegnila k sebi in se ljubimkala na njegovih jstnicah.

Potem ga je rahlo odrinila od sebe in viknila:

— Obrni se k zidu!
V trenutku je bila oblečena. Lepa je.

Dal ji je dve konzervi in kruha. Ko se je poslavljal, ga je prosila: — Sosedja ima pet lačnih otrok . . . !

Justin ji je naložil še dve šturci in nekaj prepečenca.

Zavila je v predpasnik. Justin je pogledal skozi vrata. Nikogar ni. — Zbogom do večera.

Ko je bil sam, je legel oblečen vznak na posteljo. Na licu je čutil toploto njenega obraza.

Potem je polskal v predalu dopisnico, kakršne je razdelilo vojno poveljništvo med vojake. Samo naslov je napisal. Besedilo je bilo natisnjeno v desetih jezikih:

Zdrav sem in dobro se mi godi.

15

Ob Soči grme topovi.

Kadar je mirna, jasna noč, se natančno razločijo izstrelki težkih topov. Meščani poslušajo in se pogovarjajo o vojni. Mesto je kakor vojno taborišče.

Vse kasarne in šole so natrpane z vojaštvom in ranjenci, na Gradu so italijanski ujetniki. Po ulicah korakajo nemške čete, strumno in naglo, med spremljanjem bobna in tanke piščali kakor četa modernih landsknehtov. Frontne stotnije odhajajo po prašni Tržaški cesti.

(Dalje prihodnjič.)

uporov; toda dasi so bili skrbno vprizorjeni, je bilo vendar bolj in bolj jasno, da so to le nesponsani pripetljaji, brez vsake zaslonbe pri množicah. Brezposelni so stradali, se razburjali, se mučili, pretepali in zapuščali svoje žene; suvali so svoje otroke, ki jim niso mogli pomagati; ko so se izmučili v pomanjkanju, so brez konca tavalj za delom, stali v vrstah za kruh, pili slabo žganje, postajali zločinci, ubijali svoje družine in same sebe. Toda to je bilo vse — drugega se ni zgodilo nič.

Da bi zbral gradiva za svoj novi roman "Ljudje iz množice", je preživel Peter spomladi dva meseca kot neplačan poizvedovalec za mestno pomožno akcijo v delavskih okrajih The Bronx, Queens ni Brooklyn. V njegovi beležnici je bilo nešteto "primerov" skrajne bede . . .

Tovarniški delavec: že deset mesecev brez dela — je dolžan najemnino za šest mesecev — hišni gospodar grozi z izselitvijo — trgovini s pohištvo je moral vrniti večino predmetov, ker ni plačeval obrokov — plinarska mu je zaprla plin, ker ni plačeval računov — žena bolna, nadložna — en otrok hodi v šolo, neprimerno hranjen — pri drugem otroku bi bila potrebna operacija bezgavk — mož pije, kadar more priti do pijače (prej ni pil skoraj nikoli) — žena se boji, da bo zašel na kriva pota, ker pohajkuje z dvema drugima brezposelnima, izmed katerih je eden, kakor je znano, nedavno vlomil v neko trgovino s čevlji.

Tesar: brez posla skoraj eno leto ("Izgubil sem delo." mi je razlagal, "ker je mojster prišel v konkurz in se ustrelil") — četrto otrok brez matere, nerazviti, slabo hranjenih — žena je umrla pred šestimi meseci za splavom, ki sta ga povzročila lakota in bolezen — najemnino je dolžan za pet mesecev — pred tremi meseci si je izposodil \$95: vse je šlo — dolguje \$35 za špecerijo: sedaj ne dobi več na upanje — hišni gospodar ("dobra duša") plačuje za plin in elektriko — otroci prosjačijo od hiše do hiše . . .

Peter je obiskal nešteto takih družin. "Slučaji" so bili skoro vsi enaki. Ni jih bilo mogoče tajiti — nad tisoč takih družin samo v Novem Yorku, milijon v Združenih državah, in njihovo število je še vedno raslo — in nič se ni zgodilo. Peter je vprašal več mož in žene, kaj mislijo, da se bo zgodilo — kaj bi stori, če bi bilo še slabše — kaj mislijo o komunizmu, o Rusiji, kjer ni brezposelnosti — in njihov odgovor je v večini primerov bila velika osuplost. Ničesar niso vedeli, ničesar. Bil so popolnoma nepoučeni v gospodarskih in socialnih vprašanjih. Razredne zavednosti niso imeli ali le zelo megleno; nikake ideologije . . . Peter je razumel, kako usodno je bilo za Ameriko, da že približno petnajst let ni bilo nikakega radikalnega delavskega gibanja v deželi.

Spočetka je vsak "primer" Petra pretresel in mnogokrat so se mu šibila kolena, ko je odhajal iz take hiše. Toda sčasoma, ko je videl, da ne more s čuvstvenostjo opraviti teh "primerov", jih je začel gledati stvarno ter brzdati svoja čuvstva. Kadar je menil, da bi ga utegnulo kaj pretresti, si je rekel: "Vse to je le gradivo zame." V prvih dveh tednih je razdelil revežem okoli tisoč dolarjev; ko pa je videl popolno brezplodnost poizkusa, pomagati ljudem z majhnimi vsotkami, je nehal razdajati denar.

Marcia in Seren sta se vračali domov s svojimi zgodbami. LALA, (League for Aggressive Labor Action—Liga za agresivno delavsko akcijo) ki je skušala organizirati brezposelne v Novem Yorku in drugod, ni ničesar opravila. Ko je nekoč Seren pripovedovala Petru o tem, so jo obile solze; bilo je "tako obupno". Drugič zopet, ko se je Peter vrnil domov pozno popoldne, je ležala Marcia preko postelje in ihtela. Ko jo je potolažil, mu je povedala, da to popoldne ni mogla zdržati v pisarni in je zgodaj odšla. Rekla je, da LALA nima uspeha ne pri brezposelnih ne pri delavcih, ki imajo še delo. Druge delavske ali radikalne organizacije pa tu-

Čikaška razstava: Posnetek pagode v Jadu v kitajskem

di ni. Le tu in tam je videti, da se delavstvo nekoliko giblje, kakor na primer rudarji v Harlanu, Kentuckyju, in v zapadni Pennsylvaniji — toda le medlo in nedoločeno; po njenem opisovanju je šlo le za "razdraženost množic".

Kriza je Marcio in Sereno živčno hudo potrla. Peter in Roger sta sili, naj ostane za kak teden doma. Potem ju je Peter peljal na kratke avtomobilske izlete v gornje države. Šli so k tej ali oni predstavi in skušali biti dobre volje.

Toda večina mo so bili bolj razumski kakor čuvstveni. Zvečer so sedeli v sobi, izmenjavali opazke o položaju ter si ga skušali razložiti in objasniti.

Ko je nekega večera Seren omenila brezposelne, je rekel Peter:

"Saj poznate moje mnenje, Seren, da se za dobršen čas ne more nič zgoditi v Združenih državah, nič bistvenega, kar bi mogli opaziti in reči: "To je nekaj! To je važno" . . . Osuplost, ki je sedaj splošna na vseh stopnjah socialne lestvice in zlasti še na dolnjih, bo morala izginiti. Ljudstvo bo moralo jasno izpregledati možnosti, ki jih vsebuje položaj. To slepo prikrajšanje, ki ga vidimo in čutimo vsepovsod, se bo moralo zaostri in nehati biti prikrajšanje; dobiti bo moralo oči in razum, izpremeniti se v razumevanje tega, kaj je napak. — Ljudstvo bo moralo globoko spoznati, da kapitalizem ne more izboljšati njegove usode, razen morda začasno, za kratek čas; najbrže pa sploh ne . . . Ljudstvo se bo moralo osvoboditi starega individualističnega pojmovanja. Mislim, da se tu in tam že osvoboda, toda ne posebno naglo; nikjer ni na njihovem obzorju filozofije, ki bi jo mogli razumeti ali do katere bi ne imeli pred-

(Dalje)

Nuga-T

Ustanovljen pred 20 leti. CENE SO ZNANE. Preiskava v 24 urah. Nasproti Davis v 2. nadstropju. 326 S. STATE

HAYES DENT OFFICE

Ustanovljen pred 20 leti. CENE SO ZNANE. Preiskava v 24 urah. Nasproti Davis v 2. nadstropju. 326 S. STATE

JUGOSLAVIJA

Moderni izdelki in neprokativna pot v vseh razredih . . . Tedenska splata iz New Yorka . . . Pripravne in hitre kolekcije iz Hamburga

ZMERNE CENE

Pojavnika vam da vsak iskati spleti

HAMBURG-AMERICAN

177 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČL. S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČI V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, tiskajo delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue, Telefon Rockwell 4904, Chicago, Ill. Tam se dobe na željo tudi vsa ustrezna pomoč

Louis Adamič: POGOVOR

Opomba. Naslednje strani so odloček iz novega romana Louisa Adamiča, "Otemnela planota", ki ga je v zadnjih šestih mesecih napisal v Jugoslaviji. Roman obravnava gospodarsko, socialno, kulturno in duhovno krizo ter sile v Združenih državah po svetovni vojni, zlasti po letu 1928.

Osnrednja oseba zgodbe je mlad časninar, Peter Gale, čigar ded je bil slovenski priseljencec in delavec. Anton Gale, ki je padel v bitki med delavci in policijo v Chicagu leta 1886. Petrov brat Andy je raketir, ki ga tudi ubijejo v Chicagu leta 1928. Petrova sestra Margaret je poročena s kapitalistom v Novi Angliji. Druge važnejše osebe v romanu so še: Jack Manes, levičarski delavski agitator; Roger Adams, radikalni intelektualec; njegova žena Seren Adams, ki aktivno sodeluje pri delavskem gibanju; njuna hči Marcia, ki se tudi udeležuje delavskega gibanja in postane Petrova žena; naposed Richard Stedman, Margaretin soprog, bolj ali manj tipičen ameriški industrijalec.

Pod pritiskom splošne krize v ameriškem življenju in zaradi stikov z Jackom Manesom, z Rogerjem in Sereno Adamsovo ter z Marcio se razvije Peter v socialno usmerjenega pisatelja in intelektualca. V njegovem življenju in značaju, kakor tudi v življenju in značajih ostalih oseb v romanu, skuša Louis Adamič prikazati zapleteni in tragični položaj, v katerega je danes zašel eden največjih narodov na svetu.

Pomanjkanje je bilo — tako sta zaključila Peter in Roger, ko sta pretresala položaj, najvid-

nejša značilnost ameriškega življenja v letu 1931. Roger je trdil, da je bila večina Američanov kot človeških bitij prikrajšana že davno pred krizo, da ni bil "polom" leta 1929 prav za prav nič drugega kakor senzacionalni začetek končne stopnje v razkroju individualistične filozofije in individualističnega pojmovanja. Sedaj se pomanjkanje očituje povsod — ne le v notranjem, osebem življenju posameznikovem, marveč tudi zunaj v poslovnem svetu, v poklicih, v javnem življenju. Vidno postaja tudi na zunaj in reže svoje črte v obraze ljudi. Peter je opazil to vsepovsod. Povsod splošno začudenje, osuplost . . .

Seren in Marcia, ki sta imeli mnogo prijateljev in znancev izven delavskega gibanja, sta pripovedovali Petru in Rogerju o ženah, ki sta jih srečavali tu in tam v mestu. Dasi niso te žene zaenkrat pogrešale ničesar bistvenega za življenje, so se jim vendarle kar sredi pogovora udrie solze in niso mogle razložiti, zakaj jokajo; trdile so le, da "je vse narobe" . . . da "je svet postavljen na glavo" . . . da "se nekaterim njihovim znancem godi tako slabo" . . .

Amerike se je polotila ostra socialna živčna kriza, občutje negotovosti. Ljudje niso vedeli, kaj se dogaja, kako se bo končalo vse to. Nikogar ni bilo, ki bi jim bil pojasnil — nikogar, ki bi jih bil znal in mogel voditi

in ki bi ga poslušali. Na Times Squareu in Columbus Circleu so se pojavile vrste, ki so čakale na kruh; in ljudje v njih očitno niso bili izmed "neporabnih potepuhov". V časopisih so se kupičila poročila o brezposelnosti, o krčenju podpornih skladov. Ulice v Novem Yorku in v drugih večji ali manjših mestih so bile mirne kakor leta 1929, toda kdor je bil količkaj poučen, je vedel, da se v marsikateri teh hiš skrivata revščina in trpljenje, kakršnih ni poznala Amerika nikoli poprej. Dvesto bank, velikih in majhnih, je vsak teden zaprlo svoja vrata in požrlo na stotine milijonov ljudskih prihrankov. Brezposelne pisarniške uradnice stanujejo po štiri ali pet skupaj v tesnih sobicah ter se prebijajo z bananami, ki si jih kupujejo skupno za petindvajset centov na teden. Množijo se "samomori zaradi krize". Sredi pomladi je bilo število brezposelnih v Združenih državah cenjeno na 8,000,000 — in še ni videti konca. Polagoma je celo tak uradni optimist, kakršen je Mr. Hoover, nehal prekovati skorajnji povratek blagostanja. Začel je priznavati, da je deželo zaneslo v močvirje velike krize.

Tak je bil položaj — neizmerno težak, vsak dan težji človeški problem — beda, telesno in duševno hiranje — toda nič se ni zgodilo, nič. Še je prihajalo do komunističnih demonstracij in